

Український державний університет залізничного транспорту

Затверджено
на засіданні кафедри економіки та
управління виробничим і комерційним
бізнесом
прот. №1 від 18 вересня 2023 р.

СИЛАБУС З ДИСЦИПЛІНИ

ПІДПРИЄМНИЦТВО

I семестр 2023-2024 навчального року

освітній рівень перший (бакалавр)

галузь знань 07 управління та адміністрування

спеціальність 076 Підприємництво та торгівля

освітня програма: – Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

Час та аудиторія проведення занять: Згідно розкладу - <http://rasp.kart.edu.ua/>

Команда викладачів:

Лектор: Уткіна Юлія Миколаївна
Контакти: <i>ytkina_um@kart.edu.ua</i>
Години прийому та консультацій: вівторок та п'ятниця з 11:00-12:20

Харків-2023

ПІДПРИЄМНИЦТВО

Команда викладачів:

Лектор: Уткіна Юлія Миколаївна

Контакти: ytkina_um@kart.edu.ua

Години прийому та консультацій: вівторок та п'ятниця з 11:00-12:20

Україна уже майже тридцять років намагається досягти рівня економічно розвинених країн. Вона, як і більшість з них, уже подолала індустріальний період і впевнено вийшла на новий щабель свого існування. Зараз Україна – країна, в якій формується постіндустріальне суспільство. Проте за минулі роки незалежності наша держава, маючи потужний ресурсний потенціал, вигідне географічне положення – основу для формування економіки, – так і не зуміла позбутися боргів та заявити про себе на міжнародній арені, як про потужну, високорозвинену країну. Причиною цього є не лише зовнішні фактори – наслідки розпаду СРСР, а й внутрішні – неефективне управління, особливо в економічній сфері. Тому створення умов становлення та розвитку національного підприємництва, у першу чергу малого та середнього бізнесу, є головним напрямом політики України. Адже підприємницька діяльність – це основа розвитку будь-якої держави, зміцнення її економіки.

Пропонований курс «Підприємництво» зможе заповнити прогалину в знаннях з сучасного підприємництва та побудити підприємницький дух у студентів вищих навчальних закладів, спонукаючи їх до пошуку підприємницьких ідей та започаткування власної справи.

Командою викладачів курсу запропонована авторська концептуальна схема розгляду підприємництва як процесу реалізації підприємницької ідеї від моменту її появи до моменту

отримання останніх результатів. Головна мета видання полягає в тому, що воно допомагає осмислити зміст, особливості, принципи та методи підприємництва як науки та основні аспекти прикладного підприємництва, його технологію, форми та механізми.

Курс «Підприємство» сприятиме розвитку у студентів принципів підприємницького мислення, способів наукового оцінювання ефективності вибору підприємницької ідеї та її комерціалізації. У ньому висвітлюється сутнісна характеристика підприємництва як соціально-економічного явища та фактори, що визначають його розвиток і взаємозв'язок з світовим оточенням. Значний обсяг матеріалу присвячено опису видів підприємницької діяльності та її організаційно-правових форм, формуванню підприємницьких відносин, формам між фірмовою взаємодією суб'єктів підприємництва, стратегії реалізації підприємницької ідеї та бізнес-плануванню підприємницької діяльності. Системно і всебічно розкриваються проблеми, пов'язані з безпосередньою організацією підприємницької діяльності. Зокрема, особливу увагу приділено таким питанням, як: маркетингова політика в підприємстві, фінансове середовище підприємства, безпека підприємницької діяльності та підприємницькі ризики, а також застосуванню інтернет-технологій у здійсненні підприємницької діяльності як достатньо нового для сучасної України напрямку розвитку підприємства. Оскільки у XXI ст. у світі утверджується гуманістична парадигма і питання відповідальності набувають особливої уваги, то в курсі зроблені акценти на системі відповідальності у сфері підприємництва. В рамках цього питання мова йде про мотивацію, етику та культуру підприємства, соціальну відповідальність підприємців.

Курс має на меті сформувати та розвинути наступні компетентності студентів:

Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Здатність працювати в команді.

Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.

Здатність діяти відповідально та свідомо.

Розуміння форм взаємодії суб'єктів ринкових відносин..

Здатність визначати та оцінювати характеристики товарів і послуг в підприємницькій діяльності.

Здатність визначати і виконувати професійні завдання з організації діяльності підприємницьких структур.

Знання та розуміння організації зовнішньоекономічної діяльності підприємницьких структур.

Здатність до бізнес-планування, оцінювання кон'юнктури ринків і результатів діяльності у сфері підприємництва з урахуванням ризиків.

Чому ви маєте обрати цей курс?

Курс «Підприємство» відноситься до блоку професійної підготовки бакалаврів зі спеціальностей 051 «Економіка» освітніх програм «Економіка підприємства» й «Економічна безпека підприємства» та 076 «Підприємство, торгівля та біржова діяльність» освітніх програм «Підприємство» й «Підприємство, торгівля та біржова діяльність» та є одним з опорних курсів за фахом, ефективно засвоєння якого забезпечує розуміння як наступних курсів спеціальностей за структурно-логічною схемою «Основи бізнесу – Підприємство – Економіка підприємства – Економіка праці та соціально-трудова відносина – Економічний аналіз – Економіка та організація інноваційної діяльності – Планування і контроль на підприємстві – Обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків – Конкурентоспроможність підприємства», так і достатні компетенції для виконання

професійної діяльності в умовах діючого виробництва на підприємстві. Реалізація цієї задачі висуває відповідні вимоги до підготовки навчально-методичного забезпечення курсу, у тому числі й підручника, серед яких основними є: відповідність змісту освітньо-професійній програмі стандарту вищої освіти, простота засвоєння та зрозумілість матеріалу, логіка побудови змісту, можливість самостійно набути необхідні компетенції для їх реалізації у практичній діяльності.

Організація навчання

Цей курс, який вивчається з вересня по грудень, дає студентам глибоке розуміння систематизації успішних прикладів забезпечення конкурентоспроможності підприємства, що функціонує в умовах ринкової економіки, а також свідомого та цілеспрямованого управління конкурентоспроможністю як запоруки забезпечення виживання фірми за умов конкуренції та як чиннику досягнення фірмою успіху в конкурентній боротьбі.

Курс складається з однієї лекції на тиждень і одного практичного заняття раз у два тижні. Він супроводжується текстовим матеріалом, презентаціями та груповими завданнями. Студенти матимуть можливість застосовувати отримані знання та вирішувати практичні завдання протягом обговорень в аудиторії та написання реферату за запропонованими темами. В рамках курсу передбачають лекції запрошених роботодавців.

Теми курсу

Практичні заняття курсу передбачають розв'язання типових професійних ситуаційних задач з дисципліни.

Ресурси курсу

Інформація про курс розміщена на сайті Університету (<http://kart.edu.ua>), включаючи навчальний план, лекційні матеріали, презентації, завдання та правила оцінювання курсу)

Додатковий матеріал та посилання на електронні ресурси доступні на сайті Університету у розділі «дистанційне навчання» поряд із питаннями, над якими необхідно поміркувати під час підготовки для обговорення в аудиторії. Необхідна підготовка повинна бути завершена до початку наступної лекції. Ви повинні бути готовими до дискусій та мозкових штурмів – ми хочемо знати, що ви думаете!

Приклади питань для обговорення доступні на слайдах відповідних презентацій. Ось деякі з них:

- 1) Етика та культура в підприємстві
- 2) Ворожі злиття поглинання, протистояння рейдерству
- 3) Інноваційна корпоративна культура
- 4) Організаційно-управлінські інновації в підприємстві
- 5) Інформаційна безпека

Лекції та практичні заняття

Список основних лекцій курсу наведений нижче. Пильнуйте за змінами у розкладі.

Тиждень	Кількість годин	Тема лекції	Кількість годин	Тема практичних, семінарських та лабораторних занять
1	2	Лекція 1. Підприємництво як соціально-економічне явище		
2	2	Лекція 2. Підприємництво як соціально-економічне явище	2	ПР 1. Роль підприємництва у розвитку суспільства
3	2	Лекція 3. Підприємництво як процес	2	
4	2	Лекція 4. Підприємництво як процес	2	ПР 2. Ліцензування та патентування підприємницької діяльності
5	2	Лекція 5. Організаційно-правові форми підприємницької діяльності	2	
6	2	Лекція 6. Організаційно-правові форми підприємницької діяльності	2	ПР 3. Поняття та класифікація організаційно-правової форми підприємства
7	2	Лекція 7. Започаткування підприємницької справи	2	
		Модульний контроль знань		
8	2	Лекція 8. Започаткування підприємницької справи	2	ПР 4. Формування статутного капіталу
9	2	Лекція 9. Способи організації бізнесу	2	
10	2	Лекція 10. Бізнес-план у підприємницькій діяльності	2	ПР 5. Визначення вартості започаткування чи придбання бізнесу
11	2	Лекція 11. Бізнес-план у підприємницькій діяльності	2	
12	2	Лекція 12. Відповідальність у сфері підприємництва	2	ПР 6. Види, структура та типовий алгоритм складання бізнес-плану
13	2	Лекція 13. Відповідальність у сфері підприємництва	2	
14	2	Лекція 14. Припинення підприємницької діяльності	2	ПР 7. Процедурні питання припинення підприємницької діяльності
15	2	Лекція 15. Припинення підприємницької діяльності	2	

Правила оцінювання

При заповненні заліково-екзаменаційної відомості та залікової книжки (індивідуального навчального плану) студента, оцінка, виставлена за 100-бальною шкалою, повинна бути переведена до національної шкали (5, 4, 3,) та шкали ECTS (A, B, C, D, E)

Визначення назви за державною шкалою(оцінка)	Визначення назви за шкалою ECTS	За 100 бальною шкалою	ECTS оцінка
ВІДМІННО – 5	Відмінно – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	90-100	A
ДОБРЕ – 4	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	82-89	B
	Добре – в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок	75-81	C
ЗАДОВІЛЬНО - 3	Задовільно - непогано, але зі значною кількістю недоліків	69-74	D
	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії	60-68	E
НЕЗАДОВІЛЬНО - 2	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим як отримати залік (без повторного вивчення модуля)	35-59	FX
	Незадовільно - необхідна серйозна подальша робота (повторне вивчення модуля)	<35	F

Завдання на самостійну роботу:

- Студентам пропонується підготувати реферат за списком запропонованих тем впродовж кожного з модулів. За вчасне та вірне виконання завдання нараховується **20 балів до поточного модульного контролю**. За вчасне та частково вірне виконання – від 10 до 20 балів. За невиконане завдання бали не нараховуються. Необхідний обсяг виконання завдання складає 50% на перший модульний контроль і 100% на другий модульний контроль. Перебіг поточного виконання завдання та питання для обговорення надсилаються на e-mail викладача або перевіряються ним особисто.
- Студенти мають прорецензувати одну роботу іншого студента або групи впродовж семестру очно та висловити свої критичні зауваження.

Ступінь залученості:

Мета участі в курсі – залучити вас до дискусії, розширити можливості навчання для себе та своїх однолітків та дати вам ще один спосіб перевірити свої погляди на питання організації підприємницької діяльності. Участь буде оцінюватися на основі кількості та вірності ваших відповідей. Питання, хоча й заохочуються, однак не оцінюються в цьому блоці. Ми намагаємося надати всім студентам рівні та справедливі можливості для підвищення власною залученості. **Максимальна сума становить 20 балів.**

Практичні заняття:

Оцінюються за ступенем залученості (до 10 балів) та стислою презентацією виконаного завдання (до 10 балів). Ступінь залученості визначається участю у роботі дискусійного клубу з питань забезпечення конкурентоспроможності підприємства. **Максимальна сума становить 20 балів.**

Модульне тестування:

Оцінюються за вірними відповідями на тестові модульні питання (20 питань в тесті, кожна вірна відповідь оцінюється в 2 бали). **Максимальна кількість становить 40 балів за модуль.**

Іспит:

- Студент отримує іспит за результатами модульного 1-го та 2-го контролю шляхом накопичення балів. Максимальна кількість балів, яку може отримати студент становить 100 (до 60 балів поточного контролю та до 40 балів тестування). Середнє арифметичне суми модульних оцінок складає заліковий бал. Якщо студент не погоджується із запропонованими балами він може підвищити їх на заліку, відповівши на питання викладача (Додаток 1).

Програмні результати навчання

Використовувати базові знання з підприємництва й уміння критичного мислення, аналізу та синтезу в професійних цілях.

Застосовувати набуті знання для виявлення, постановки та вирішення завдань за різних практичних ситуацій в підприємницькій діяльності.

Показувати уміння працювати автономно та в команді, мати навички міжособистісної взаємодії, які дозволяють досягати професійних цілей.

Проявляти ініціативу і підприємливість в різних напрямках професійної діяльності, брати відповідальність за результати.

Володіти методами та інструментарієм для обґрунтування управлінських рішень щодо створення й функціонування підприємницьких структур.

Використовувати знання форм взаємодії суб'єктів ринкових відносин для забезпечення діяльності підприємницьких структур.

Оцінювати характеристики товарів і послуг у підприємницькій діяльності за допомогою сучасних методів.

Вміти вирішувати професійні завдання з організації діяльності підприємницьких структур і розв'язувати проблеми у кризових ситуаціях з урахуванням зовнішніх та внутрішніх впливів.

Застосовувати знання й уміння щодо ефективної організації зовнішньоекономічної діяльності підприємницьких структур з урахуванням ринкової кон'юнктури та діючих правових норм.

Демонструвати вміння бізнес-планування, оцінювання кон'юнктури ринків та результатів діяльності підприємницьких структур з урахуванням ризиків.

Команда викладачів:

Уткіна Юлія Миколаївна (<http://kart.edu.ua/kafedra-euvkb-ua/kolectuv-kafedru-euvkb-ua/utkina-um-ua>) – лектор з питань організації підприємницької діяльності в УкрДУЗТ. Отримала ступінь к.е.н. за спеціальністю 08.00.04 – «Економіка та управління підприємствами» в УкрДУЗТ у 2010 році. Напрямки наукової діяльності: економіка й організація інноваційної діяльності у промисловості та на транспорті, забезпечення конкурентоспроможності підприємств промисловості та транспортної галузі, управління

проектами, основи підприємництва.

Кодекс академічної доброчесності

Порушення Кодексу академічної доброчесності Українського державного університету залізничного транспорту є серйозним порушенням, навіть якщо воно є ненавмисним. Кодекс доступний за посиланням:

<http://kart.edu.ua/documentu-zvo-ua>

Зокрема, дотримання Кодексу академічної доброчесності УкрДУЗТ означає, що вся робота на іспитах та заліках має виконуватися індивідуально. Під час виконання самостійної роботи студенти можуть консультуватися з викладачами та з іншими студентами, але повинні самостійно розв'язувати завдання, керуючись власними знаннями, уміннями та навичками. Посилання на всі ресурси та джерела (наприклад, у звітах, самостійних роботах чи презентаціях) повинні бути чітко визначені та оформлені належним чином. У разі спільної роботи з іншими студентами над виконанням індивідуальних завдань, ви повинні зазначити ступінь їх залученості до роботи.

Інтеграція студентів із обмеженими можливостями

Вища освіта є провідним чинником підвищення соціального статусу, досягнення духовної, матеріальної незалежності і соціалізації молоді з обмеженими функціональними можливостями й відображає стан розвитку демократичних процесів і гуманізації суспільства.

Для інтеграції студентів із обмеженими можливостями в освітній процес Українського державного університету залізничного транспорту створена система дистанційного навчання на основі сучасних педагогічних, інформаційних, телекомунікаційних технологій.

Доступ до матеріалів дистанційного навчання з цього курсу можна знайти за посиланням: <http://do.kart.edu.ua/>

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ІСПИТУ З КУРСУ
«ПІДПРИЄМНИЦТВО»

1. Що являє собою натуральна форма виробництва? Які її основні риси?
2. Який тип господарювання називають товарним?
3. Що є причиною виникнення товарного виробництва? Назвіть його визначальні риси.
4. Чим відрізняється товар від продукту?
5. Що належить до родових ознак підприємництва?
6. Що таке засоби виробництва?
7. Які основні елементи продуктивних сил суспільства?
8. Поясніть, що означає поняття "еквівалентний обмін"
9. Що таке ринок?
10. Назвіть об'єкти і суб'єкти ринку.
11. Які основні функції виконує ринок?
12. Що таке структура ринку? За якими критеріями розмежовується побудова ринку?
13. Дайте характеристику ринкової інфраструктури.
14. Хто перший запровадив в обіг термін «підприємець»?
15. Які риси притаманні підприємцю?
16. У чому полягає сутність підприємництва?
17. Що таке підприємливість?
18. Яка основна мета підприємництва?
19. Які основні функції підприємництва?
20. Що є економічною основою підприємницької діяльності?
21. У чому полягає сутність приватної власності?
22. Які головні напрями економічної науки є практичною основою організації підприємницької діяльності?
23. Хто такий підприємець?
24. Чому підприємець є ключовою постаттю (фігурою) ринкової економіки?
25. Який зміст основних функцій підприємця?
26. Що таке підприємницький дохід? З яких частин він складається?
27. У чому економічний зміст нормального (звичайного) прибутку?
28. Яка сутність економічного прибутку (надприбутку)?
29. Які найважливіші характерні риси є притаманними сучасному підприємцю?
30. Що таке правовий статус підприємця?
31. У чому полягають права, обов'язки і відповідальність підприємця?
32. Які умови необхідно створювати для формування нової генерації підприємців?
33. У чому полягають творчі засади в діяльності підприємця?
34. Яке місце належить державі у підготовці підприємницьких кадрів?
35. Які ви знаєте головні заповіді підприємця?
36. Чому економічна свобода є основною передумовою розвитку підприємництва?
37. Що означає економічна свобода на практиці?
38. Які основні складові свободи господарської діяльності?
39. У чому полягає суть економічної самостійності, економічної відповідальності та економічної рівноправності підприємців?
40. Які головні рушійні сили підприємництва?
41. Що таке економічний інтерес?
42. У чому полягає сутність економічної конкуренції?
43. Що таке принципи підприємництва?
44. На підставі яких основних принципів здійснюється підприємницька діяльність?

45. Які передумови необхідні для становлення та розвитку підприємництва?
46. Охарактеризуйте різновиди підприємництва залежно від кількості його учасників та форми власності на ресурси та фактори підприємницької діяльності.
47. Які існують види підприємництва?
48. Розкрийте сутність виробничого підприємництва.
49. Що є продуктом (результатом) виробничо-підприємницької діяльності?
50. Дайте визначення понять «торгівля», «комерсант».
51. Що таке комерційне підприємництво?
52. У чому полягає зв'язок виробничого та комерційного підприємництва?
53. Що таке посередництво?
54. Яким чином посередницький бізнес поєднується з іншими видами підприємницької діяльності?
55. У чому сутність фінансово-кредитного підприємництва?
56. Чим фінансово-кредитне підприємництво відрізняється від комерційного?
57. Які роль і значення страхування, страхової діяльності?
58. Назвіть основні об'єкти страхування.
59. Що таке підприємство?
60. Які основні спільні риси, притаманні підприємствам, дають підставу характеризувати підприємство як основну ланку (суб'єкт) економіки?
61. Які основні функції виконує підприємство?
62. Які види підприємств ви знаєте? Дайте їм характеристику.
63. Які ви знаєте форми підприємств залежно від розмірів?
64. Які існують форми об'єднань підприємств?
65. Які існують господарські товариства в Україні?
66. Як співвідносяться поняття «фірма» і «підприємство»?
67. Які існують основні організаційно-правові форми підприємництва?
68. Які основні переваги та недоліки одноосібного володіння?
69. Визначте, що розуміється у бізнесі під словом «партнерство».
70. Які основні переваги партнерства порівняно з одноосібним володінням?
71. У чому полягають переваги та недоліки корпоративної форми організації підприємництва?
72. Як впливає розмір підприємств на їх класифікацію?
73. Що таке мале підприємництво?
74. У чому полягають роль і значення малого підприємництва в ринковій економіці?
75. Які існують у світовій практиці критерії визначення малих підприємств?
76. Як визначається мале підприємництво в Україні?
77. У чому полягають основні функції малого підприємництва?
78. Яка роль малого підприємництва у справі формування конкурентного середовища?
79. Як мале підприємництво надає ринковій економіці необхідної гнучкості?
80. Які особливості розвитку малого підприємництва в Україні?
81. У чому полягають економіко-виробничі та соціальна-економічні переваги малого підприємництва?
82. Які соціально-психологічні переваги має мале підприємництво?
83. Що таке селянське (фермерське) господарство?
84. Хто може бути членом селянського (фермерського) господарства?
85. Які роль і місце селянського (фермерського) господарства в системі ринкової економіки?
86. Хто може бути головою селянського (фермерського) господарства?
87. Як будуються виробничо-економічні відносини селянського (фермерського) господарства з іншими підприємствами і організаціями?
88. Яка підтримка надається селянським (фермерським) господарствам з боку

держави?

89. Хто має право на створення селянського (фермерського) господарства?

90. Хто має першочергове право на створення селянського (фермерського) господарства?

91. Як здійснюється конкурсний відбір бажаючих створити селянське (фермерське) господарство?

92. Як передаються земельні ділянки громадянам України для ведення селянського (фермерського) господарства?

93. Які обов'язки селянського (фермерського) господарства, як власника земельної ділянки та землекористувача?

94. Яке майно може бути у власності осіб, які ведуть селянське (фермерське) господарство?

95. Як здійснюється господарська діяльність селянського (фермерського) господарства?

96. Які підстави для припинення діяльності селянського (фермерського) господарства?

97. Хто в Україні може бути суб'єктом підприємницької діяльності?

98. Кому забороняється заняття підприємницькою діяльністю?

99. У чому полягає свобода підприємницької діяльності?

100. Які існують обмеження у здійсненні підприємницької діяльності?

101. Які види діяльності можуть здійснювати лише державні підприємства?

102. Які види діяльності потребують спеціального дозволу (ліцензії)?

103. Що таке ліцензія?

104. Ким видаються ліцензії на здійснення окремих видів діяльності?

105. Протягом якого строку видається ліцензія?

106. Який термін дії ліцензії, і ким він встановлюється?

107. Які документи необхідні для отримання ліцензії на кожний вид діяльності?

108. У яких випадках орган, який видає ліцензії, має право призупинити її дію?

109. Якими шляхами здійснюється припинення діяльності суб'єкта підприємництва?

110. Як здійснюється ліквідація підприємства (фірми)?